

EUROPE

Naar een evidence-based aanpak van radicalisering en extremisme

Een eerste evaluatie van de gemeentelijke
Versterkingsgelden 2020-2021

Infographics

Fook Nederveen, Emma Zürcher, Lana Eekelschot,
Emma Leenders, Iris Leussink en Stijn Hoorens

For more information on this publication, visit www.rand.org/t/RRA1807-1

About RAND Europe

RAND Europe is a not-for-profit research organisation that helps improve policy and decision making through research and analysis. To learn more about RAND Europe, visit www.randeurope.org.

Research Integrity

Our mission to help improve policy and decision making through research and analysis is enabled through our core values of quality and objectivity and our unwavering commitment to the highest level of integrity and ethical behaviour. To help ensure our research and analysis are rigorous, objective, and nonpartisan, we subject our research publications to a robust and exacting quality-assurance process; avoid both the appearance and reality of financial and other conflicts of interest through staff training, project screening, and a policy of mandatory disclosure; and pursue transparency in our research engagements through our commitment to the open publication of our research findings and recommendations, disclosure of the source of funding of published research, and policies to ensure intellectual independence. For more information, visit www.rand.org/about/principles.

RAND's publications do not necessarily reflect the opinions of its research clients and sponsors.

Published by the RAND Corporation, Santa Monica, Calif., and Cambridge, UK

© 2022 RAND Corporation

RAND® is a registered trademark.

Limited Print and Electronic Distribution Rights

This publication and trademark(s) contained herein are protected by law. This representation of RAND intellectual property is provided for noncommercial use only. Unauthorised posting of this publication online is prohibited; linking directly to its webpage on rand.org is encouraged. Permission is required from RAND to reproduce, or reuse in another form, any of its research products for commercial purposes. For information on reprint and reuse permissions, please visit www.rand.org/pubs/permissions.

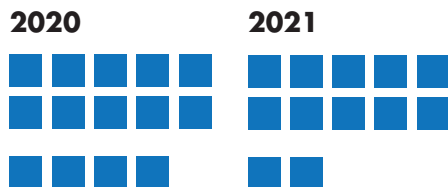
Analyse (A)

Analyse van en onderzoek naar lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en extremisme. Versterkingsgelden worden vooral gebruikt voor:

- 1) casuïstiekanalyse;
- 2) verdiepende activiteiten; en
- 3) activiteiten gericht op nieuwe ontwikkelingen.

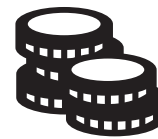
Aantal gemeenten

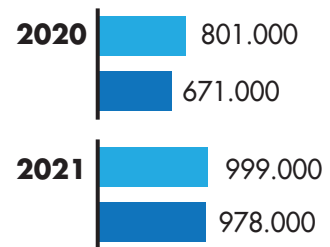
Aantal activiteiten

Bedrag in euro's

■ Aangevraagd
■ Toegekend

Sterke punten

Het inzetten van ervaren professionals wordt veelal als kracht benoemd; zij dragen bij aan positieve ontwikkeling in de regio. De activiteiten bieden daarnaast de mogelijkheid om bevindingen uit zowel de gemeenschap en de gemeente als uit het onderzoek mee te nemen in het handelingsperspectief van de gemeente. De analyses dienen vervolgens als onafhankelijke ondersteuning van de actoren, en dragen bij aan het beter bespreekbaar maken van de situatie.

Verbetermogelijkheden

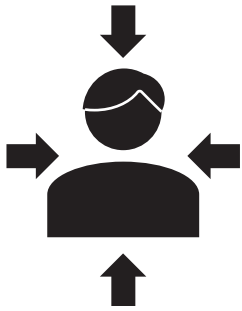
De uitvoering van analyses wordt nog regelmatig gestuurd door de politiek. Het is daarom van belang om te kijken naar de lokale behoeften van gemeenten. Ondanks positieve ontwikkelingen in enkele gemeenten, lijken activiteiten over het algemeen vaak nog los te staan van een overkoepelende visie. Daarom wordt aangeraden om een bredere beleidsvisie te ontwikkelen, waarin de resultaten van de activiteiten binnen cluster A doorgetrokken kunnen worden naar andere clusters en/of beleidsdomeinen.

Opbrengsten

De meeste analyses zijn uitgevoerd zoals verwacht. In een enkel geval heeft een analyse vertraging opgelopen doordat het nodig werd geacht eerst draagvlak en urgentie te creëren in de gemeente.

Hoewel het lastig blijft om vast te stellen of doelstellingen zijn behaald, leveren de analyses gemeente-ambtenaren in ieder geval meer deskundigheid op. De resultaten van de analyses versterken daarbij de informatiepositie en het handelingsperspectief van gemeenten.

Persoonsgerichte aanpak (B)

Met de **persoonsgerichte aanpak** (PGA) wordt ingezet op de preventie van radicalisering en op deradicalisering en herintegratie van personen in de samenleving. Versterkingsgelden worden vooral gebruikt voor:

- 1) de inzet van expertise en duiding;
- 2) coördinatie, samenwerking en ondersteuning; en
- 3) persoonsgerichte interventies.

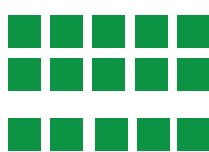
Aantal gemeenten

2020

2021

Aantal activiteiten

2020

2021

Bedrag in euro's

■ Aangevraagd
■ Toegekend

2020

2.293.000

2021

2.109.000

1.920.000

Sterke punten

De professionalisering en deskundigheid van de experts zijn sterke punten en leveren belangrijke informatie op, waardoor dreigingen soms eerder kunnen worden uitgesloten. Binnen de PGA wordt bovendien vaak geleerd van andere domeinen, bijvoorbeeld uit de criminologie. Ten slotte wordt de samenwerking tussen relevante partners binnen de PGA gezien als een sterk en werkzaam element.

Verbetermogelijkheden

Respondenten geven aan dat er winst te behalen valt op het uitbreiden van expertise, met name omdat veel activiteiten nog niet voldoende toegespitst zijn op andere (nieuwe) vormen van extremisme. Daarnaast bestaat onder actoren de behoefte om meer uniform te kunnen werken. Hieronder valt het (beter) delen van strategische informatie en het vastleggen van de PGA. Tevens zou kennisborging beter gestimuleerd kunnen worden, voornamelijk met het oog op regelmatige personeelsswisselingen en de afhankelijkheid van specifieke personen.

Opbrengsten

Vanwege de coronapandemie hebben meerdere activiteiten stilgelegen en/of vertraging opgelopen. De activiteiten hebben inmiddels wel plaatsgevonden, soms in een nieuwe (digitale) omgeving.

Over het algemeen ervaren respondenten de aanpak als effectief, zowel op korte termijn (bijvoorbeeld door het voorkomen van uitreizen) als op langere termijn (bijvoorbeeld door meer acceptatie in de samenleving). De resultaten verschillen echter per doelgroep en activiteit, en blijven lastig om vast te stellen.

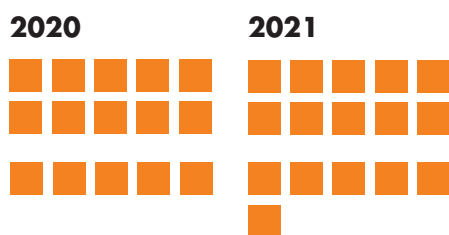
Sleutelfiguren (C)

Het opbouwen, behouden en faciliteren van een **netwerk van personen en organisaties** die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering. Versterkingsgelden worden vooral gebruikt voor:

- 1) netwerkregie en projectleiding;
- 2) contactmomenten voor sleutelfiguren; en
- 3) trainingen voor sleutelfiguren.

Aantal gemeenten

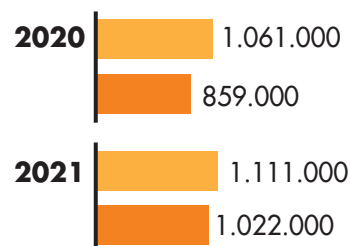
Aantal activiteiten

Bedrag in euro's

■ Aangevraagd
■ Toegekend

Sterke punten

Deelnemers waren enthousiast over de trainingen die aangeboden werden aan sleutelfiguren, vooral als die waren toegespitst op concrete casuïstiek.

De regionale aanpak lijkt goed te werken. Hierdoor kunnen de activiteiten worden aangepast aan de lokale problematiek. Zo ontstaat er meer verbinding en goede samenwerking.

Verbetermogelijkheden

Door het hanteren van een beleidstheorie zou het volgens gemeentebambtenaren duidelijker kunnen worden wat het probleem is dat het netwerk van sleutelfiguren tracht aan te pakken en wat de relevante mechanismen hiervoor zijn. Een beleidstheorie zou tevens kunnen bijdragen aan minder vertraging tijdens personeelsverloop. Daarnaast geven sleutelfiguren aan dat het ontwerpen van een veilige digitale omgeving van belang is.

Opbrengsten

Vanwege de coronapandemie zijn netwerken veelal niet of maar beperkt uitgebreid. Trainingen werden vaak uitgesteld, maar uiteindelijk online ingehaald. De verwachte deskundigheidsbevordering heeft in de meeste gemeenten, zij het met enige vertraging, wel plaatsgevonden.

De ervaringen zijn over het algemeen positief. Zo wordt aangegeven dat er als gevolg van de activiteiten meer aandacht is voor het thema radicalisering, en merken deelnemers van trainingen op dat zij signalen van radicalisering beter begrijpen.

Deskundigheidsbevordering en voorlichting (D)

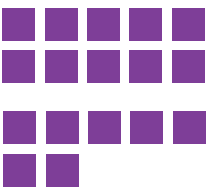
Activiteiten die bijdragen aan de **deskundigheidsbevordering en voorlichting** van lokale of regionale netwerken van professionals (aandachtsfunctionarissen). Versterkingsgelden worden vooral gebruikt voor:

- 1) ROR-trainingen;
- 2) trainingen van externe aanbieders; en
- 3) bijeenkomsten voor professionals, georganiseerd door gemeenten.

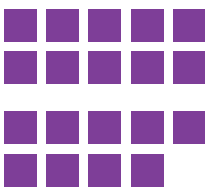
Aantal gemeenten

2020

2021

Aantal activiteiten

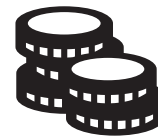
2020

2021

Bedrag in euro's

■ Aangevraagd
■ Toegekend

2020

1.352.000

1.199.000

2021

1.183.000

1.093.000

Sterke punten

De kwaliteit van de trainingen is meerdere malen benoemd als sterk punt. Deelnemers waren met name enthousiast over een goede vertaalslag naar de praktijk. Ook werd opgemerkt dat een digitale omgeving (na COVID-19) in dit cluster juist voor meer bereik heeft gezorgd, voornamelijk omdat meer professionals tegelijkertijd deel konden nemen.

Verbetermogelijkheden

Gemeenten merken op dat zij graag meer ruimte zouden hebben om ook in samenwerking met andere aanbieders trainingen te organiseren. Zij ervaren namelijk dat binnen het standaardkader van het ROR niet altijd passend maatwerk te realiseren valt. Door het gebruik van een passende interventielogica zou beter vastgesteld kunnen worden wat de doelgroep is. Ten slotte geven gemeenten aan dat zij in de toekomst graag meer zouden willen evalueren, zodat toekomstige trainingen beter kunnen worden toegespitst op de behoeften van de doelgroepen.

Opbrengsten

Trainingen zijn door de coronapandemie veelal uitgesteld, maar uiteindelijk online ingehaald. Zodoende heeft de verwachte deskundigheidsbevordering ondanks de vertraging in de meeste gemeenten uiteindelijk wel plaatsgevonden.

Er is met name sprake van van gepercipieerde deskundigheidsbevordering onder de deelnemers. Zij geven aan hierdoor over een verbeterd handelingsperspectief te beschikken. De activiteiten leiden ook tot verbinding rond de thema's die worden besproken, wat ervoor zorgt dat de visie van de gemeente een breder draagvlak krijgt.

Preventie (E&F)

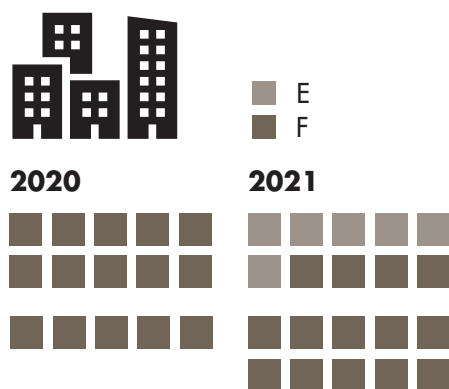

Preventie-activiteiten zijn gericht op het verhogen van de weerbaarheid van kwetsbare doelgroepen of hun directe omgeving en het voorkomen of vroegtijdig signaleren van radicalisering. Versterkingsgelden worden vooral gebruikt voor:

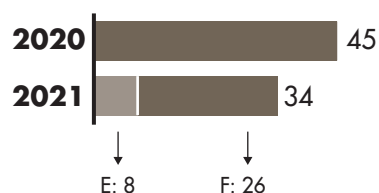
- 1) jongerenwerk;
- 2) weerbaarheidstrainingen voor kwetsbare jongeren; en
- 3) trainingen en voorlichtingsbijeenkomsten voor ouders.

In 2021 heeft de NCTV het preventie-cluster in tweeën gesplitst: preventie-activiteiten voor radicaliserende personen en de directe omgeving (cluster E) en preventie-activiteiten die de weerbaarheid versterken van specifieke groepen en individuen die mogelijk vatbaar zijn voor radicalisering (cluster F).

Aantal gemeenten

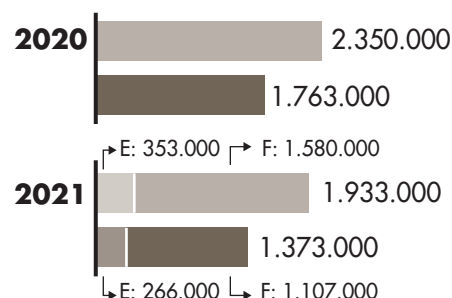
Aantal activiteiten

Bedrag in euro's

Legend: Aangevraagd (light grey), Toegekend (dark grey)

Sterke punten

De kwaliteiten van betrokken professionals worden benoemd als sterke punten, evenals hun kennis over de problematiek en hun oog voor cultuursensitieve aspecten. Ook wordt de flexibiliteit van programma's gezien als een werkzaam element, en worden activiteiten vaak niet alleen op probleemgevallen gericht, maar op brede gemeenschappen. Ten slotte zou er veel animo zijn voor de programma's.

Verbetermogelijkheden

Er zijn enkele verbetermogelijkheden, waaronder het (beter) bereiken van de doelgroep in een digitale omgeving, het versterken van de samenwerking met (nieuwe) partners, het verbeteren van kennisborging binnen gemeenten, en het besteden van meer aandacht aan het ontwerp van een interventie. Tevens wordt aangeraden om activiteiten (te beginnen bij signaleren) te ontwikkelen die gericht zijn op opkomende vormen van extremisme (zoals rechtsextremisme) en om blinde vlekken op dit gebied te adresseren.

Opbrengsten

Een aantal activiteiten heeft vertraging opgelopen. Dit kwam voornamelijk door de coronapandemie en door de hoge werklast bij de betrokken partijen. In sommige gevallen zijn Versterkingsgelden hierdoor doorgeschoven naar het daaropvolgende jaar. De uitkomsten verschillen vaak per activiteit. In ieder geval blijkt het lastig om uitkomsten met een bepaalde mate van zekerheid vast te stellen. Gemeenten melden echter waargenomen effecten van activiteiten, waaronder een verandering in houding en perspectief van jongeren en een toename van algemene kennis binnen doelgroepen.

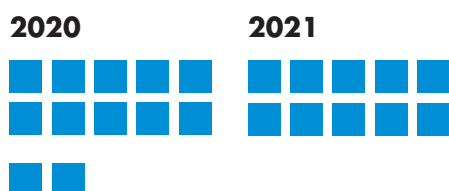
Evaluatie (F&G)

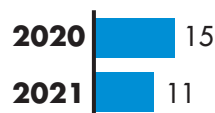
Het **evalueren** van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme.

In 2020 viel evalueren onder cluster F. Door de splitsing van het preventie-cluster kreeg het evaluatiecluster echter de letter G in de Versterkingsgeldenregeling voor 2021.

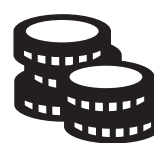
Aantal gemeenten

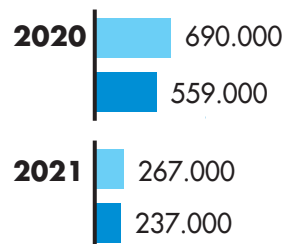
Aantal activiteiten

Bedrag in euro's

Aangevraagd
Toegekend

De evaluaties gefinancierd met Versterkingsgelden zijn gebruikt voor de analyse van resultaten en uitkomsten van activiteiten in de overige clusters. Deze evaluaties laten het echter nog niet toe om betrouwbare uitspraken te doen over de causaliteit van de interventies en de opbrengsten. Mede door de complexiteit van de problematiek en de interventies, de gevoeligheid van het onderwerp en de vertrouwelijkheid van informatie zijn evaluaties ingewikkeld en tijdrovend. Om tot een meer evidence-based lokale aanpak van radicalisering te komen, is het nodig dat de doelstellingen en beoogde opbrengsten beter worden geformuleerd en dat beter wordt toegelicht hoe deze met behulp van de activiteiten bereikt kunnen worden, bijvoorbeeld met behulp van een interventielogica. Bij voorkeur wordt daarbij een duidelijke (wetenschappelijk onderbouwde) beleidstheorie gehanteerd en wordt verwezen naar bewezen effectieve interventies in binnen- of buitenland. Op basis van deze interventielogica kunnen vervolgens prestatie-indicatoren worden geïdentificeerd, die helpen bij het monitoren van de voortgang en de resultaten van de activiteiten. Om tot een compleet overzicht van de resultaten en uitkomsten van de besteding van de Versterkingsgelden te komen, is het noodzakelijk dat deze informatie systematisch wordt verzameld.